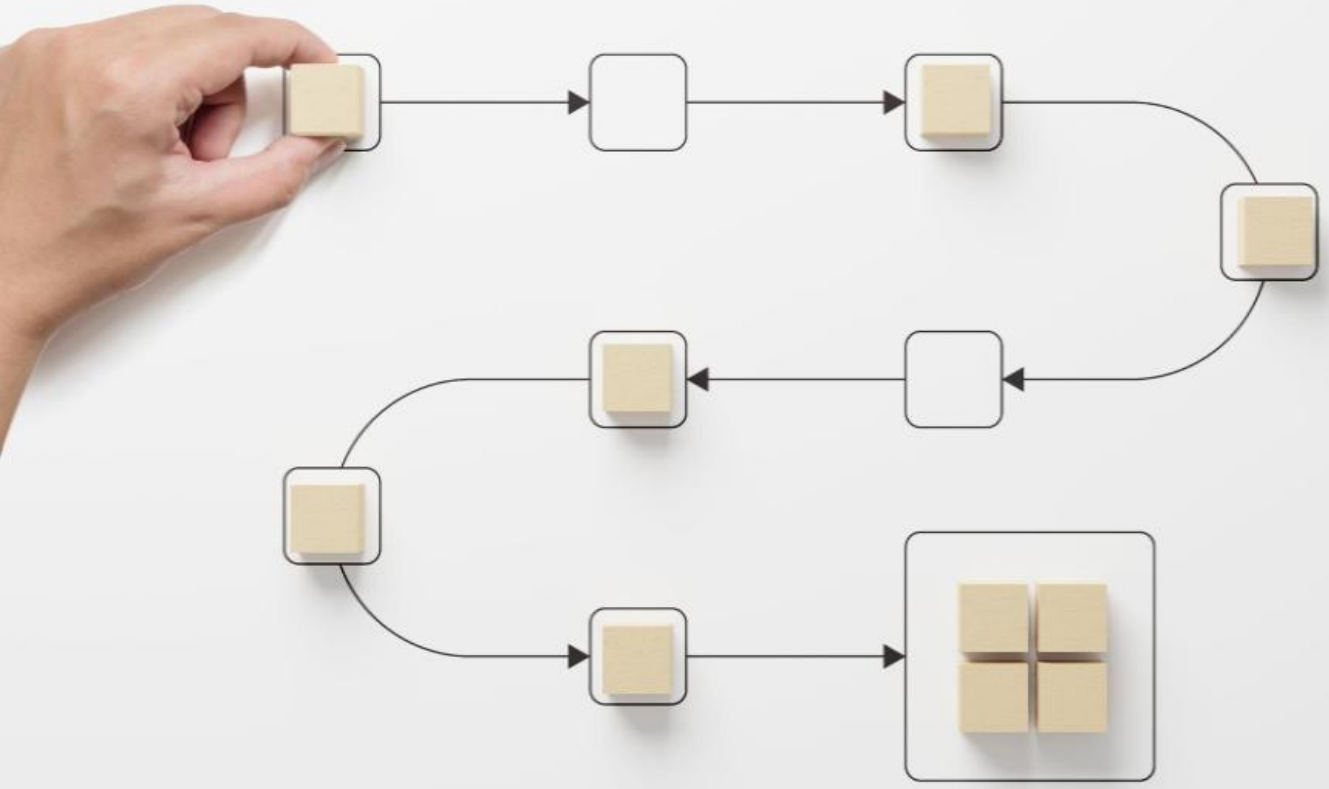
ธุรกิจไทยพร้อมแค่ไหน กับกฎหมายความยั่งยืนทั้งห่วงโซ่อุปทาน

พฤษภาคม 2568 วิจัยกรุงศรี

krungsri Research

เครือ MUFG หนึ่งใน สถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดของโลก

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	3
รู้จักกฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน	4
ประเมินผลกระทบจากกฎหมายห่วงโซ่อุปทานของสหภาพยุโรป	10
อุตสาหกรรมสำคัญที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบจาก CSDDD	13
มุมมองวิจัยกรุงศรี: ไทยควรรับมืออย่างไรกับกติกาด้านความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทาน	22
แหล่งอ้างอิง	24

Subscribe Us

สมัครสมาชิกวิจัยกรุงศรี...

krungsri.research@krungsri.com

คำสงวนสิทธิ์

เนื้อหาและข้อมูลใดๆ ทั้งหมดที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ หากมิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวิจัยกรุงศรี ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดๆ เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สำเนา หรือดัดแปลงแก่บุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากวิจัยกรุงศรี รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อหรือควรเชื่อว่ามีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม วิจัยกรุงศรีไม่อาจรับรองความครบถ้วนสมบูรณ์หรือความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าว อีกทั้งไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงหรือทางอ้อมจากการใช้รายงานฉบับนี้หรือเนื้อหาในรายงานฉบับนี้ ข้อมูล ความคิดเห็น และการประมาณการที่ปรากฏในรายงานนี้ถือเป็นความคิดเห็นของวิจัยกรุงศรี ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) และบริษัทในเครือ ความคิดเห็นในรายงานฉบับนี้เป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน ณ วันที่มีการเผยแพร่รายงาน วิจัยกรุงศรีขอสงวนสิทธิ์ในการเปลี่ยนแปลงโดยมิต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

บทสรุปผู้บริหาร

กฎหมายห่วงโซ่อุปทานของสหภาพยุโรป (CSDDD) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2567 กำหนดให้บริษัทขนาดใหญ่ต้องตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานเพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้บริษัทไทยที่ลงทุนในสหภาพยุโรป ผู้ส่งออก และธุรกิจอื่นๆ ในห่วงโซ่อุปทาน อาจต้องเผชิญ 1) ต้นทุนสูงขึ้นจากการตรวจสอบและประเมินห่วงโซ่อุปทาน (Due Diligence) รวมถึงการลงทุนเพื่อเปลี่ยนผ่านธุรกิจไปสู่ความยั่งยืน 2) การสูญเสียส่วนแบ่งตลาดและความสามารถในการแข่งขัน หากธุรกิจไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความยั่งยืนได้ ทั้งนี้คาดว่าธุรกิจไทยที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบสูงจะอยู่ในอุตสาหกรรมยางพารา อาหารแปรรูป ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อัญมณีและเครื่องประดับ และธุรกิจค้าปลีก ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจไทยจึงควรเตรียมความพร้อมด้วยแนวทาง 4C ได้แก่ เก็บข้อมูลตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Collect) ตรวจสอบความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน (Check) ปรับเปลี่ยนธุรกิจไปสู่ความยั่งยืนมากขึ้น (Change) และคว้าโอกาสทางการค้าการลงทุน (Capture) ในตลาดสหภาพยุโรปและตลาดอื่นๆ ที่จะนำกฎหมายห่วงโซ่อุปทานมาใช้ในอนาคต

ประพันธ์ ลีน้อย

นักวิเคราะห์

prapan.leenoi@krungsri.com

+662 296 6235

รู้จักกฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน

กฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานคืออะไร

การดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนอาจทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน ละเมิดสิทธิมนุษยชน สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนได้ ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันเราจึงเริ่มเห็นประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส นอร์เวย์ สหราชอาณาจักร แคนาดา และสหรัฐฯ บังคับให้ภาคธุรกิจต้องใส่ใจความยั่งยืนในทุกขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน โดยกฎหมายลักษณะนี้อาจเรียกรวมกันว่า **กฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน** (Supply Chain Act) ซึ่งมักกำหนดให้บริษัทต้องดำเนินการตรวจสอบด้านสิทธิมนุษยชน แรงงาน และสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้านตลอดทั้งห่วงโซ่มูลค่าของธุรกิจ

เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2567 ที่ผ่านมา **สหภาพยุโรป**ในฐานะที่เป็นผู้นำด้านกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนประกาศบังคับใช้ **กฎหมายตรวจสอบด้านความยั่งยืนของธุรกิจ** (Corporate Sustainability Due Diligence Directive: CSDDD) ซึ่งนับเป็นกฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานที่เข้มงวดและครอบคลุมประเด็นความยั่งยืนมากที่สุดฉบับหนึ่ง โดยกำหนดให้บริษัทขนาดใหญ่ในสหภาพยุโรปต้องตรวจสอบและรายงานความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น การปล่อยมลพิษ การทำลายป่า การคุ้มครองแรงงาน ในทุกๆ ขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน **บทความฉบับนี้จึงมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ CSDDD ตลอดจนประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยซึ่งมีสหภาพยุโรปเป็นตลาดการค้าและการลงทุนที่สำคัญ**

CSDDD กำหนดให้ต้องทำอะไรบ้าง

ภายใต้ CSDDD ธุรกิจต้องดำเนินการ 2 ด้าน ได้แก่

1) **ตรวจสอบและประเมินห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจ** (Due Diligence) ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม (Climate Change Due Diligence) และด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Due Diligence) อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยต้องเผยแพร่รายงานการตรวจสอบผ่านเว็บไซต์ของบริษัท ทั้งนี้ข้อกำหนดในการตรวจสอบ Due Diligence อ้างอิงตามมาตรฐานและอนุสัญญาระหว่างประเทศ[1/] ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

   - ด้านสิทธิมนุษยชน เช่น แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ เสรีภาพในการรวมกลุ่มและการเจรจาต่อรองร่วมกัน การเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน
   - ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ของเสียอันตราย มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ การป้องกันมลพิษจากเรือ การควบคุมมลพิษของสิ่งแวดล้อมทางทะเล

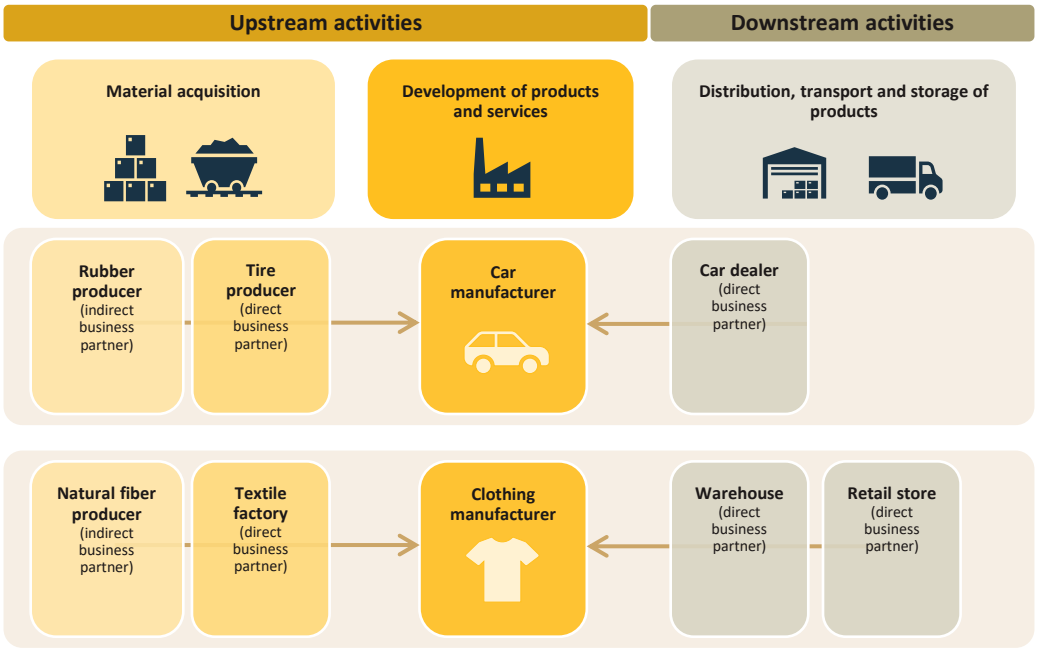
2) **บรรเทาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** (Climate Change) โดยกำหนดให้บริษัท (1) จัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน (Transition plan) ซึ่งประกอบด้วยการตั้งเป้าหมายลดคาร์บอน มาตรการลดคาร์บอน การจัดสรรเงินทุน และผู้รับผิดชอบ และ (2) ดำเนินการตามแผนดังกล่าวโดยใช้ความพยายามอย่างดีที่สุด โดยบริษัทต้องปรับปรุงแผนฯ และรายงานความคืบหน้าของการปฏิบัติตามแผนฯ อย่างน้อยทุกๆ ปี

1/ อาทิ หลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs), OECD Guidelines for Multinational Enterprises (OECD Guidelines) และ ILO Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy

ทั้งนี้ ข้อบังคับสำคัญของ CSDDD **คือการตรวจสอบความยั่งยืน** (Due Diligence) **ตลอดห่วงโซ่ของกิจกรรม** (Chain of activities) **ซึ่งครอบคลุมทั้งกิจกรรมต้นน้ำ ได้แก่ การได้มาซึ่งวัตถุดิบหรือชิ้นส่วน การผลิต และการพัฒนาสินค้าหรือบริการ ไปจนถึงกิจกรรมปลายน้ำ ได้แก่ การกระจายสินค้า การขนส่ง และการจัดเก็บสินค้า**ของบริษัท โดยกิจกรรมต้นน้ำและปลายน้ำจะเกี่ยวโยงกับพันธมิตรทางตรงซึ่งเป็นคู่สัญญากับบริษัท (Direct business partner) และคู่ค้าทางอ้อม (Indirect business partner) ตัวอย่างเช่น กิจกรรมต้นน้ำของ**บริษัทผู้ผลิตเสื้อผ้า**คือโรงงานสิ่งทอที่ผลิตผ้า ขณะที่กิจกรรมปลายน้ำคือร้านค้าปลีกที่จำหน่ายเสื้อผ้าแก่ผู้บริโภค ส่วนในกรณีของ**ผู้ผลิตรถยนต์** คู่ค้าทางตรงคือผู้ผลิตยางรถยนต์ ส่วนคู่ค้าทางอ้อมคือเกษตรกรสวนยางพารา (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1

กิจกรรมทางธุรกิจที่ต้องตรวจสอบความยั่งยืนภายใต้ CSDDD

Source: Directive (EU) 2024/1760, European Commission, and Krungsri Research

เมื่อตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานแล้วมีการละเมิด CSDDD **จะเกิดอะไรขึ้น?** หากซัพพลายเออร์ของบริษัทสร้างผลกระทบอย่างรุนแรง (Adverse impact) ต่อสิ่งแวดล้อมหรือสังคมซึ่งไม่อาจป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบได้ บริษัทต้องระงับหรือยุติความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับคู่ค้าดังกล่าว แต่หากบริษัทไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของ CSDDD ได้ อาจต้องจ่ายค่าปรับสูงสุดในอัตราไม่น้อยกว่า 5% ของรายได้สุทธิทั่วโลก อีกทั้งอาจถูกตัดสิทธิ์จากการเข้าร่วมการประมูลโครงการภาครัฐ หรืออาจต้องรับผิดทางแพ่งจากการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมด้วย

CSDDD บังคับใช้กับธุรกิจประเภทใด

กฎหมาย CSDDD บังคับใช้กับบริษัทขนาดใหญ่ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) **บริษัทสัญชาติสหภาพยุโรป** (EU companies) ที่มีรายได้สุทธิ[2/] ทั่วโลกมากกว่า 450 ล้านยูโรต่อปี และมีพนักงานเกิน 1,000 คน รวมถึงบริษัทแม่ (Parent companies)

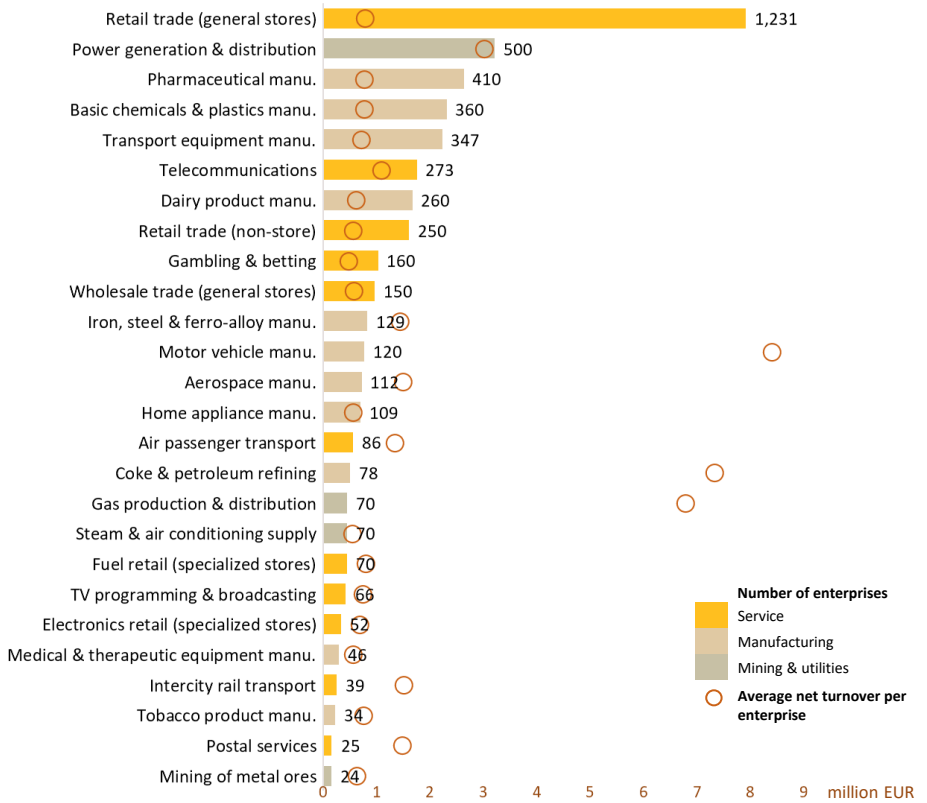
2) **บริษัทต่างชาติที่ทำธุรกิจในสหภาพยุโรป** (non-EU companies) ที่มีรายได้สุทธิในสหภาพยุโรปมากกว่า 450 ล้านยูโรต่อปี รวมถึงบริษัทแม่

3) **บริษัทแฟรนไชส์** (Franchised companies) ที่ทำข้อตกลงแฟรนไชส์หรือการเก็บค่าสิทธิ (Royalty) กับบริษัทในสหภาพยุโรป โดยต้องมีรายได้สุทธิทั่วโลกมากกว่า 80 ล้านยูโรต่อปี และมีรายได้จากค่าสิทธิมากกว่า 22.5 ล้านยูโร

จากข้อมูลรายได้และจำนวนพนักงานของบริษัทสัญชาติสหภาพยุโรป (กลุ่มที่ 1) พบว่า**บริษัทขนาดใหญ่กระจายอยู่ในหลากหลายอุตสาหกรรม** โดยเฉพาะภาคบริการ เช่น ธุรกิจค้าปลีก โทรคมนาคม และการขนส่ง ภาคการผลิต เช่น เภสัชภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์นม เหล็ก ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า **รวมถึงภาคสาธารณูปโภค** ได้แก่ การผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า ก๊าซ และไอน้ำ (ภาพที่ 2) ดังนั้นธุรกิจในอุตสาหกรรมข้างต้นมีแนวโน้มได้รับผลกระทบสูง นอกจากนี้ **ธุรกิจที่อยู่นอกขอบเขต อาทิ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม** (SMEs) **ในยุโรป และธุรกิจที่เป็นคู่ค้าจากต่างประเทศ จะได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทใหญ่อีกด้วย**

ภาพที่ 2

อุตสาหกรรมที่มีบริษัทขนาดใหญ่ในสหภาพยุโรปที่เข้าเกณฑ์ CSDDD

Source: Eurostat and Krungsri Research
Note: Only enterprises with 250 or more employees are included. The displayed sectors are those where the average number of employees per enterprise exceeds 1,000 and the average net turnover per enterprise exceeds EUR 450 million in 2023.

2/ รายได้สุทธิ (net turnover) หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการขายสินค้าและการให้บริการหลังหักส่วนลดการขาย ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับรายได้ (ที่มา: Directive 2013/34/EU, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0034)

Box 1 เปรียบเทียบ CSDDD กับกฎหมายด้านความยั่งยืนอื่น ๆ ของสหภาพยุโรป

CSDDD มีความคล้ายคลึงกับกฎหมายห่วงโซ่อุปทานอื่นๆ ของสหภาพยุโรป เช่น กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่า (EU Deforestation Regulation: EUDR) และกฎหมายแรงงานบังคับ (Forced Labour Regulation) ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานอย่างรอบด้าน (Due Diligence) แต่ CSDDD มีขอบเขตที่กว้างกว่าเนื่องจากครอบคลุมทั้งประเด็นสิ่งแวดล้อมและแรงงาน ทั้งกิจกรรมต้นน้ำและปลายน้ำ รวมถึงครอบคลุมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม อย่างไรก็ดี CSDDD ไม่ได้ห้ามนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการทำลายป่าหรือแรงงานบังคับโดยตรง แต่อาจส่งผลกระทบทางอ้อมต่อผู้ส่งออกจากประเทศต้นทางที่มีปัญหาดังกล่าว ในฐานะที่เป็นคู่ค้าของบริษัทใหญ่ที่เข้าข่าย CSDDD

ภาพที่ 3

เปรียบเทียบ CSDDD และกฎหมายด้านความยั่งยืนที่คล้ายกันของสหภาพยุโรป

	CSDDD	CSRD[1]	EUDR[2]	Forced Labour Regulation[3]
Sector specific	No	No	Yes (7 groups: rubber, oil palm, cattle, wood, coffee, cocoa, and soy)	No
Firm size specific	Yes (Large firms)	No	No	No
Due Diligence	Yes	No	Yes	Yes
Trade requirement (import/export ban)	No	No	Yes (Ban on deforestation-linked goods)	Yes (Ban on forced-labor-linked goods)
Risk-based approach	Yes	Yes	Yes	Yes
Upstream supply chain requirement	Yes	Yes	Yes	Yes
Downstream supply chain requirement	Yes (incl. distribution, transport, and storage)	Yes (incl. end-users and product disposal)	No	No
Human rights topics	Yes	Yes	Yes	Yes
Environmental topics	Yes	Yes	Yes	No
Entry into force	Jul 26, 2024	Jan 5, 2023	Jun 29, 2023	Dec 13, 2024

Source: KPMG, ERM, and Krungsri Research
Note:
(1) Corporate Sustainability Reporting Directive Directive - 2022/2464 - EN - CSRD Directive - EUR-Lex
(2) Regulation on Deforestation-free Products Regulation - 2023/1115 - EN - EUR-Lex
(3) Regulation (EU) 2024/3015 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 on prohibiting products made with forced labour on the Union market and amending Directive (EU) 2019/1937 Regulation - EU - 2024/3015 - EN - EUR-Lex

CSDDD มีผลบังคับใช้เมื่อใด

กฎหมาย CSDDD **มีผลบังคับใช้** (Entry into force) **แล้วเมื่อวันที่** 25 **กรกฎาคม** 2567 แต่ปัจจุบันยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านเพื่อให้ภาคธุรกิจได้เตรียมความพร้อม **โดยสหภาพยุโรปกำหนดให้เริ่มนำกฎหมายมาใช้จริงกับกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่สุดในวันที่** 26 **กรกฎาคม** 2570 ก่อนจะทยอยบังคับใช้กับกลุ่มอื่นๆ จนครบทุกกลุ่มบริษัทที่เข้าข่ายในวันที่ 26 กรกฎาคม 2572 เป็นต้นไป (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4

ระยะการบังคับใช้ของ CSDDD

2024 July 25	Entered into force	
2026 By July 26	Member States transpose the Directive into national law	
	EU companies	**Non-EU companies**
2027 July 26	> 5,000 employees and > EUR 1,500 million worldwide turnover	> EUR 1,500 million turnover in the EU
2028 July 26	> 3,000 employees and > EUR 900 million worldwide turnover	> EUR 900 million turnover in the EU
2029 July 26	> 1,000 employees and > EUR 450 million worldwide turnover and other companies in scope	> EUR 450 million turnover in the EU and other companies in scope

Source: Directive (EU) 2024/1760, European Commission, and Krungsri Research

อย่างไรก็ดี ระยะเวลาการบังคับใช้ข้างต้นอาจล่าช้าออกไป **เนื่องจากเมื่อวันที่** 26 **กุมภาพันธ์** 2568 **คณะกรรมาธิการยุโรป** (European Commission) **ได้เสนอร่างกฎหมาย** Omnibus เพื่อปฏิรูปกฎหมายด้านความยั่งยืนหลายฉบับของสหภาพยุโรป[3/] โดยในกรณี CSDDD **เสนอให้เลื่อนเวลาการเริ่มบังคับใช้กับภาคธุรกิจออกไปอีก** 1 **ปี (จากปี** 2570 **เป็นปี** 2571) **เพื่อให้ธุรกิจมีเวลาปรับตัวมากขึ้น นอกจากนี้ยังปรับข้อบังคับหลายประการให้ง่ายขึ้น** เช่น ลดความซับซ้อนของการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานให้เหลือเพียงคู่ค้าทางตรง ลดความถี่ของการตรวจสอบ ลดภาระการจัดเก็บข้อมูลของ SMEs (ภาพที่ 5) ทั้งนี้ ข้อเสนอดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภายุโรป (European Parliament) และคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (European Council) จึงต้องติดตามความคืบหน้าของการบังคับใช้ต่อไป

3/ ข้อเสนอ Omnibus Package ครอบคลุมกฎหมายหลายฉบับ เช่น CSDDD, CSRD, EU Taxonomy และ CBAM

ภาพที่ 5

เปรียบเทียบข้อกำหนดภายใต้ CSDDD เดิม และข้อเสนอของ Omnibus Package

	ข้อกำหนดเดิม	ข้อเสนอ Omnibus
เวลาบังคับใช้ (เลื่อนไปอีก 1 ปี)		
แปลงเป็นกฎหมายระดับประเทศ	26 กรกฎาคม 2569	26 กรกฎาคม 2570
เริ่มใช้กับกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ที่สุด	26 กรกฎาคม 2570	26 กรกฎาคม 2571
ขอบเขตการตรวจสอบคู่ค้า (ซับซ้อนน้อยลง)	ทั้งห่วงโซ่อุปทาน ครอบคลุมคู่ค้าทางอ้อม	เฉพาะคู่ค้าทางตรง อาจตรวจสอบคู่ค้าทางอ้อมเมื่อมีข้อมูลชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
ความถี่ของการตรวจสอบ Due Diligence (ลดความถี่)	ทุกปี	ทุก 5 ปี แต่ถ้ามีความเสี่ยงใหม่เกิดขึ้น ต้องตรวจสอบก่อน
การยุติความสัมพันธ์กับคู่ค้า	กำหนดให้ยุติสัญญาเมื่อคู่ค้าปฏิบัติไม่สอดคล้องตาม CSDDD	ไม่มีข้อกำหนดให้ยุติ แต่อาจระงับหรือพยายามไม่ขยายความสัมพันธ์
การขอข้อมูลจาก SMEs (ลดภาระของ SMEs)	ไม่ได้จำกัดขอบเขตการขอข้อมูลจากบริษัทที่ไม่เข้าข่าย (SMEs)	จำกัดขอบเขตข้อมูลที่บริษัทขนาดใหญ่ขอจาก SMEs โดยอิงตาม Voluntary Sustainability Reporting Standards (VSME) ของ CSRD
ความรับผิดทางแพ่ง (Civil Liability)	สหภาพแรงงานหรือ NGOs สามารถเป็นตัวแทนผู้ถูกละเมิดสิทธิ ฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากบริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	ยกเลิกช่องทางการฟ้องร้องโดย NGOs หรือสหภาพแรงงาน
แผนการเปลี่ยนผ่าน (Transition Plan)	บริษัทต้องมีและดำเนินการตาม Transition Plan	บริษัทต้องมีแผน (Adopt) แต่อาจไม่ต้องดำเนินการตามแผน (Put into effect)

Source: European Commission, D.A. Carlin & Company, Chambers and Partners, and Krungsri Research

ประเมินผลกระทบจากกฎหมายห่วงโซ่อุปทานของสหภาพยุโรป

กฎหมายตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานของสหภาพยุโรปจะครอบคลุมธุรกิจในทุกอุตสาหกรรม จึงอาจก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง **ดังนั้น ธุรกิจไทยที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากข้อบังคับของ** CSDDD **ได้แก่** (1) **ธุรกิจขนาดใหญ่ที่ลงทุนในสหภาพยุโรป** (2) **ธุรกิจที่เป็นคู่ค้ากับสหภาพยุโรป โดยเฉพาะผู้ส่งออก และ** (3) **ธุรกิจอื่นๆ ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจกลุ่มที่** (1) **และ** (2) โดยธุรกิจทั้งสามกลุ่มอาจได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

ผลเชิงลบ

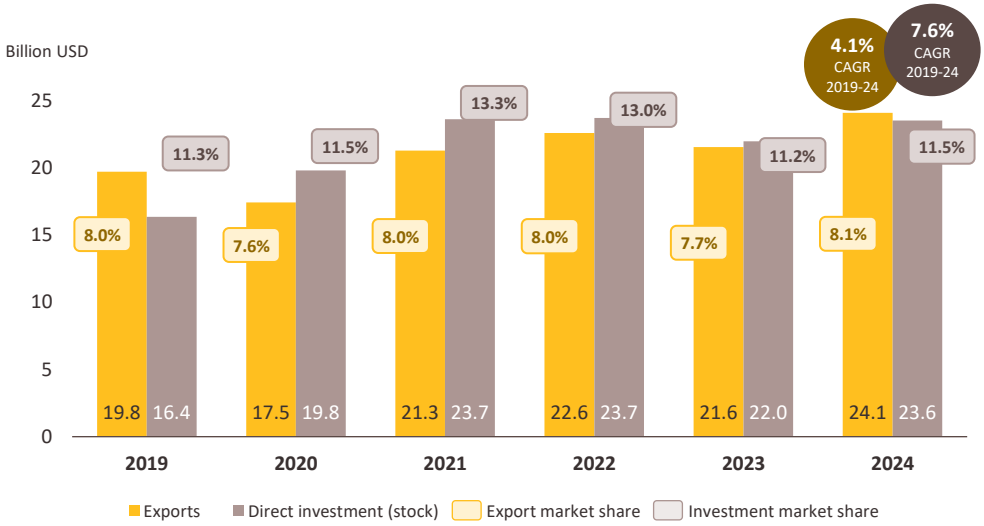
- **ต้นทุนการดำเนินธุรกิจสูงขึ้น** โดยธุรกิจจะเผชิญต้นทุน 2 ด้าน ได้แก่ (1) **ต้นทุนการปฏิบัติตามกฎระเบียบ** (Compliance costs) จากการรวบรวมข้อมูลซัพพลายเออร์ การตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน (Due Diligence) การจัดทำแผนด้านความยั่งยืน และการเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และ (2) **ต้นทุนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน** (Transition costs) เช่น การลงทุนเพื่อปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจและห่วงโซ่มูลค่าของบริษัทให้สอดคล้องกับมาตรฐานความยั่งยืนในระดับสากล
- **อาจสูญเสียส่วนแบ่งตลาดและความสามารถในการแข่งขัน** หากธุรกิจไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความยั่งยืน ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการลงทุนหรือส่งออกสินค้าไปยังสหภาพยุโรปได้ ทั้งนี้ **ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ไม่ได้จำกัดแค่เพียงธุรกิจรายใหญ่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย** (Micro, Small, and Medium Enterprises: MSMEs) ซึ่งจะได้รับผลทางอ้อมในกรณีที่เป็นซัพพลายเออร์ให้กับธุรกิจขนาดใหญ่ ทำให้ MSMEs ต้องจัดเก็บและเปิดเผยข้อมูลความยั่งยืนด้วย อย่างไรก็ดี **ธุรกิจในไทยอาจเผชิญความเสี่ยงที่จะหลุดจากห่วงโซ่อุปทานโลกเมื่อผู้เล่นรายใหญ่ในประเทศหรือในสหภาพยุโรปเลือกทำธุรกิจกับคู่ค้าที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยกว่า**

คำถามสำคัญต่อมาคือ ผลกระทบจาก CSDDD มีมากน้อยเพียงใด หากพิจารณาการค้าการลงทุนระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป (ภาพที่ 6) จะเห็นว่า**สหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับที่ 4 ของไทย** รองจากอาเซียน สหรัฐฯ และจีน ตามลำดับ โดยในปี 2567 **มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังสหภาพยุโรปอยู่ที่** 24.1 **พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น** 8.1% **ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด** ใกล้เคียงกับการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่น ขณะเดียวกัน**ภาคธุรกิจไทยมีการลงทุนโดยตรงในสหภาพยุโรปมากเป็นอันดับที่** 3 รองจากอาเซียนและฮ่องกง โดยในปี 2567 **มียอดคงค้างเงินลงทุนโดยตรง** (Thai direct investment stock) **ในสหภาพยุโรปทั้งสิ้น** 23.6 **พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น** 11.5% **ของมูลค่าการลงทุนทั้งหมดของไทยในต่างประเทศ**[4/] ดังนั้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีโอกาสได้รับผลกระทบ (Exposure) จาก CSDDD อาจมีมูลค่าสูงถึงเกือบ 5 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 1.6 ล้านล้านบาทต่อปี

4/ เกือบ 70% ของเงินลงทุนในสหภาพยุโรปอยู่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ ตามด้วยเยอรมนี (7.5%) ฝรั่งเศส (3.5%) เบลเยียม (1.8%) และอื่นๆ

ภาพที่ 6

มูลค่าการส่งออกและการลงทุนโดยตรงของไทยไปยังสหภาพยุโรป

Source: International Trade Centre (ITC), Bank of Thailand (BOT), and Krungsri Research

ในทางกลับกัน กฎหมายที่ส่งเสริมความยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทานก็มีแนวโน้มที่อาจส่งผลเชิงบวกต่อประเทศไทย และเป็นโอกาสกับภาคธุรกิจได้ ดังนี้

ผลเชิงบวก

- **มีโอกาสทางการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้น หากธุรกิจไทยสามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของ** CSDDD และเปลี่ยนผ่านไปสู่การทำธุรกิจอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทานได้ จะมีโอกาสรักษาหรือขยายส่วนแบ่งตลาดการส่งออกและการลงทุนในสหภาพยุโรป ซึ่งถือเป็นตลาดศักยภาพสูงที่ไทยมีมูลค่าการส่งออกและการลงทุนในช่วงปี 2562-2567 เติบโตด้วยอัตราเฉลี่ย 4.1% และ 7.6% ต่อปี ตามลำดับ **เช่นเดียวกับตลาดประเทศอื่นๆ ที่มีกฎหมายห่วงโซ่อุปทานแล้วหรือมีแผนจะนำมาใช้ในอนาคต** นอกจากนี้ยังช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยบนเวทีการค้าโลกที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเด็นความยั่งยืนได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน
- **ยกระดับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนในประเทศ** กฎหมายความยั่งยืนจะเป็นแรงผลักดันให้ภาคธุรกิจดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และแรงงาน ในขณะเดียวกันผู้ดำเนินนโยบายของไทยจะเร่งผลักดันนโยบายและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น **ขับเคลื่อนเป้าหมายด้าน** Climate Change **อย่างเข้มข้นขึ้น**เพื่อให้ทัดเทียมกับสหภาพยุโรป **ปฏิรูปกฎหมายแรงงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลยิ่งขึ้น** โดยเฉพาะด้านเสรีภาพในการจัดตั้งสหภาพแรงงานและการเจรจาต่อรอง ซึ่งไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาพื้นฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) (ภาพที่ 7) ท้ายที่สุดการดำเนินการเหล่านี้จะส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว รวมถึงยกระดับคุณภาพชีวิตของแรงงาน และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของไทย

Box 2 อนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน แรงงาน และสิ่งแวดล้อมภายใต้ CSDDD และสถานะการเป็นภาคีของไทย

ปัจจุบันไทยค่อนข้างมีความพร้อมด้านการปฏิบัติตามหลักการของอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ที่ปรากฏใน CSDDD เนื่องจากไทยล้วนเป็นภาคีในอนุสัญญากลุ่มนี้แล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาพื้นฐาน (Fundamental Conventions) ทั้งหมดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) โดยยังเหลืออีก 3 ฉบับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มของแรงงาน การเจรจาต่อรอง และความรุนแรงในที่ทำงาน

ภาพที่ 7

อนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน แรงงาน และสิ่งแวดล้อมภายใต้ CSDDD และสถานะการเป็นภาคีของไทย

Area	Convention Name	Thailand's Ratification/Accession
Labor: ILO's Fundamental Conventions		
Forced labor	Forced Labour Convention	February 26, 1969
	Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention	June 4, 2018
Equal pay	Equal Remuneration Convention	February 8, 1999
Forced labor	Abolition of Forced Labour Convention	December 2, 1969
Discrimination	Discrimination (Employment and Occupation) Convention	June 13, 2017
Minimum working age	Minimum Age Convention	June 11, 2004
Child exploitation	Worst Forms of Child Labour Convention	February 16, 2001
Workplace safety	Promotional Framework for Occupational Safety and Health Convention	March 23, 2016
Unions	Freedom of Association and Protection of the Right to Organize Convention	not yet ratified
Negotiation	Right to Organize and Collective Bargaining Convention	not yet ratified
Workplace violence	Violence and Harassment Convention	not yet ratified
Human rights		
Civil & political rights	International Covenant on Civil and Political Rights	October 29, 1996
Basic economic & social rights	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	September 5, 1999
Child rights	Convention on the Rights of the Child	February 12, 1992
Environment		
Biodiversity protection	Convention on Biological Diversity	January 29, 2004
GMOs regulation	Cartagena Protocol on Biosafety	January 29, 2004
Genetic resource use	Nagoya Protocol	September 17, 2012
Endangered species trade	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)	January 21, 1983
Mercury pollution	Minamata Convention on Mercury	June 22, 2017
Toxic chemicals	Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants	January 31, 2005
Hazardous chemicals trade	Rotterdam Convention on Prior Informed Consent	February 19, 2002
Ozone protection	Vienna Convention for the Protection of the Ozone Layer & Montreal Protocol	July 7, 1989
Hazardous waste control	Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes	November 24, 1997

Source: European Commission, International Labour Organization (ILO), and Krungsri Research

อุตสาหกรรมสำคัญที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบจาก CSDDD

เมื่อวิเคราะห์ผลกระทบรายอุตสาหกรรม โดยพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกสินค้า การพึ่งพาการค้าระหว่างไทยและสหภาพยุโรป รวมถึงการลงทุนในแต่ละประเภทธุรกิจ ได้ข้อค้นพบ ดังนี้

- **มูลค่าการส่งออก** สินค้าที่ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปมากที่สุดคือ**กลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์** ซึ่งมีมูลค่าคิดเป็นราวครึ่งของการส่งออกทั้งหมด (ภาพที่ 8) โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน (10.2% ของการส่งออกทั้งหมด) เครื่องปรับอากาศ เครื่องแปลงกระแสไฟฟ้า สมาร์ทโฟน เครื่องพิมพ์ ซึ่งเป็นสินค้าส่งออก 5 อันดับแรกของไทยในปี 2567 (ภาพที่ 9) รองลงมา ได้แก่ **กลุ่มยานยนต์และชิ้นส่วน** โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ **ยางพารา** โดยเฉพาะยางรถยนต์และยางแปรรูป รวมถึง**อัญมณีและเครื่องประดับ**

- **การพึ่งพาการค้าระหว่างไทยและสหภาพยุโรป** สินค้าที่ไทยพึ่งพาตลาดสหภาพยุโรปสูง อาทิ **เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องนุ่งห่ม เลนส์ อัญมณีและเครื่องประดับ** และ**ดีบุก** ส่วนสินค้าที่สหภาพยุโรปพึ่งพาการนำเข้าจากไทยสูง ได้แก่ **ยางพารา เครื่องประดับ อาหารแปรรูป** และ**ดีบุก** ดังนั้น ไทยจึงมีความได้เปรียบในการส่งออกสินค้าเหล่านี้เทียบกับคู่แข่งอื่นในตลาดยุโรป

ภาพที่ 8

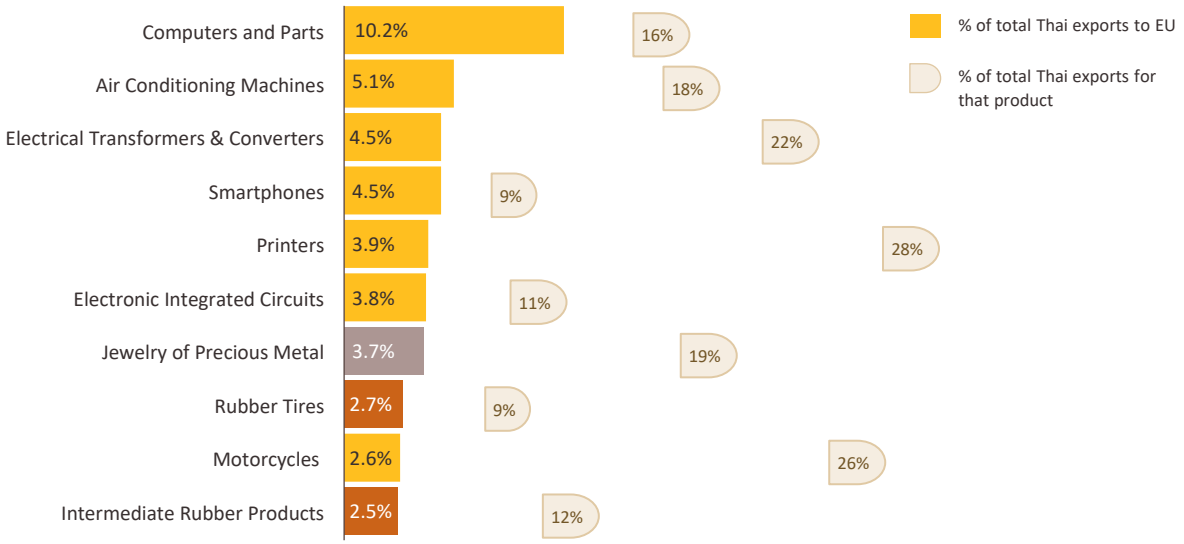
การส่งออกสินค้าสำคัญของไทยไปยังตลาดสหภาพยุโรป ปี 2567 (พิกัด HS ระดับ 2 หลัก)

Industry group	Product group	Thai exports to the EU (million USD)	CAGR (2019-2024)	% of total Thai exports to the EU	% of total EU imports for that product	% of total Thai exports for that product	Bilateral Revealed Comparative Advantage (BRCA)
All products		**24,126**	**4.10%**	**100.00%**	**0.40%**	**8.10%**	**1.0**
Hi-tech	Machinery & Mechanical Equipment (e.g., computer, air conditioner, printer)	6,289	4.1%	26.1%	0.9%	13.2%	2.3
Hi-tech	Electrical & Electronic Equipment (e.g., power converter, IC, smartphones)	5,677	8.9%	23.5%	0.8%	11.1%	2.0
Hi-tech	Motor Vehicles & Parts	1,901	1.8%	7.9%	0.3%	5.7%	0.8
Agri & Food	Rubber Products	1,797	4.7%	7.4%	2.4%	9.4%	6.5
Minerals & Jewelry	Jewelry & Precious Materials	1,604	2.0%	6.7%	2.0%	8.8%	5.4
Others	Optical & Precision Instruments (e.g., plastic lens)	1,154	6.5%	4.8%	0.6%	21.4%	1.5
Agri & Food	Processed Meat & Seafood	460	1.8%	1.9%	2.0%	6.6%	5.4
Fashion	Apparel	254	-5.9%	1.1%	0.3%	17.4%	0.7
Fashion	Synthetic Fibers	91	-2.7%	0.4%	1.2%	7.0%	3.2
Minerals & Jewelry	Tin Products	66	2.9%	0.3%	3.4%	25.1%	9.2

Source: International Trade Centre (ITC) and Krungsri Research
Note:
(1) BRCA of Thailand in the EU market for product i = [Thailand's exports of product i to the EU / Total Thai exports to the EU (all products)] / [Total world exports of product i to the EU / Total EU imports from the world (all products)]
(2) BRCA > 1 means Thailand has a comparative advantage in exporting that product to the EU while BRCA < 1 means Thailand has a comparative disadvantage in the EU market for that product.

ภาพที่ 9

สินค้าส่งออก 10 อันดับแรกของไทยไปยังสหภาพยุโรป ปี 2567 (พิกัด HS ระดับ 4 หลัก)

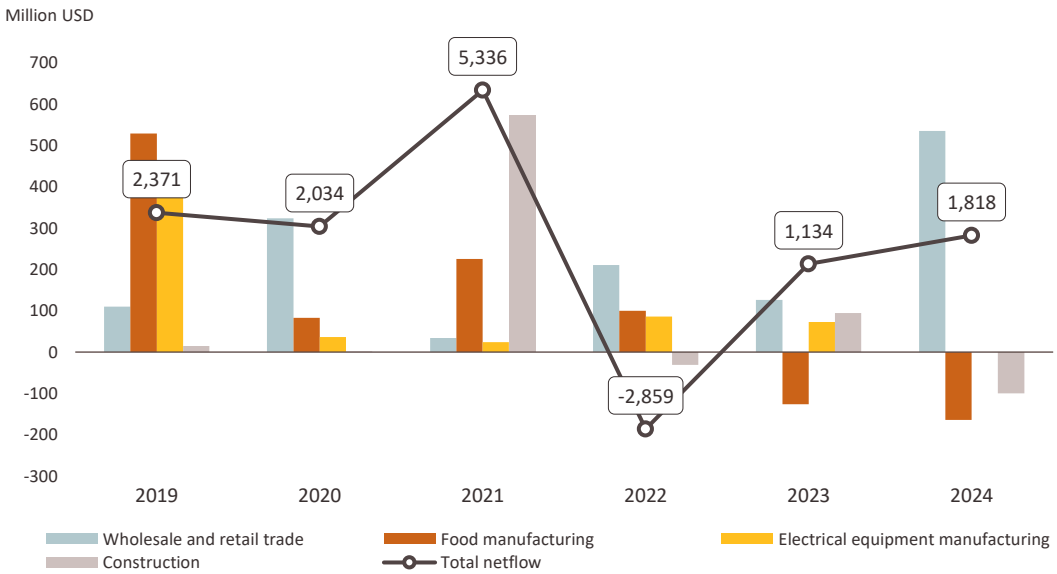

Source: International Trade Centre (ITC) and Krungsri Research

- **การลงทุนของธุรกิจไทยในสหภาพยุโรป** ในช่วงปี 2562-2567 ธุรกิจไทยที่มีเงินลงทุนโดยตรงสุทธิสะสม (Accumulated net direct investment flow) หรือเข้าไปลงทุนเพิ่มมากที่สุดในสหภาพยุโรป ได้แก่ **ธุรกิจการค้าส่ง/ค้าปลีก การผลิตอาหาร การผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า และการก่อสร้าง** ตามลำดับ โดยเฉพาะธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกที่ยังคงมีแนวโน้มการเติบโตของเงินลงทุนสุทธิเป็นบวกตลอด 6 ปีที่ผ่านมา (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10

มูลค่าการลงทุนโดยตรงสุทธิ (Netflow) ของไทยในสหภาพยุโรป จำแนกตามประเภทธุรกิจของผู้ลงทุน

Source: Bank of Thailand (BOT) and Krungsri Research
Note: In this graph, a positive number means that during that period, investment increased more than disinvestment, and a negative number means disinvestment exceeded investment.

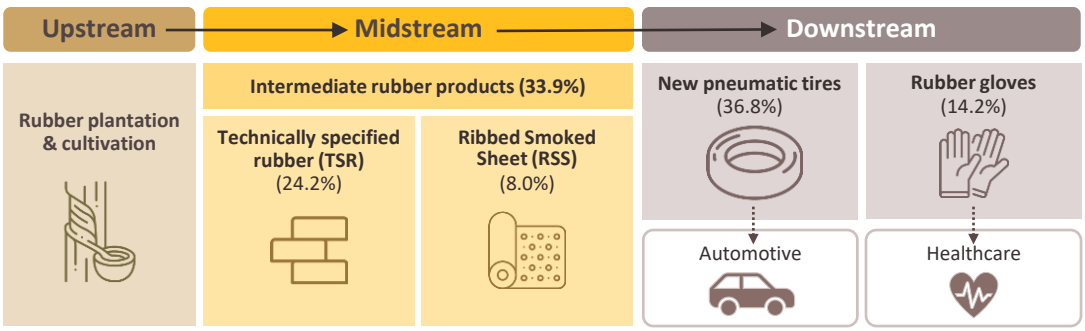
จากข้อมูลการค้าการลงทุนของไทยกับสหภาพยุโรปในมิติต่างๆ ข้างต้นจึงสรุปได้ว่า **อุตสาหกรรมสำคัญที่มีแนวโน้มได้รับผลกระทบสูงจาก CSDDD ได้แก่ เกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมไฮเทค เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อัญมณีและเครื่องประดับ และการค้าส่ง/ค้าปลีก** โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

เกษตรและอาหาร

ยางพารา ในปี 2567 ไทยส่งออกยางพาราและผลิตภัณฑ์ยางไปยังสหภาพยุโรปราว 1.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 7.5% ของการส่งออกไปยุโรปทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการส่งออกผลิตภัณฑ์ปลายน้ำ ได้แก่ **ยางรถยนต์** ด้วยสัดส่วนการส่งออกมากที่สุดถึง 36.8% ของกลุ่มยางพารา โดยเฉพาะยางรถบัสและรถบรรทุก **ถุงมือยาง** รวมถึงผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมขั้นกลางหรือ **ยางพาราแปรรูป** อาทิ ยางแท่ง (Technically Specified Rubber: TSR) และยางแผ่นรมควัน (Rubber Smoked Sheet: RSS) ในขณะเดียวกันไทยพึ่งพาตลาดยุโรปในการส่งออกยางพารามากถึง 9.4% **แต่สินค้าบางกลุ่ม อาทิ ถุงมือยาง และยางแผ่นรมควันมีสัดส่วนการพึ่งพาตลาดยุโรปสูงถึง 17%-18% สะท้อนว่าผู้ผลิตยางพาราขั้นกลางและขั้นปลายต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรักษาตลาดมูลค่าสูงนี้ไว้**

ภาพที่ 11

ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมยางพาราและการส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

Source: Office of Agricultural Economics (OAE), International Trade Centre (ITC), and Krungsri Research
Note: ( ) displays the share of Thailand's total rubber exports to the EU in 2024

ในภาพรวมผู้เล่นในอุตสาหกรรมยางพารายังเผชิญความท้าทายในการตรวจสอบและจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อมองย้อนกลับไปตั้งแต่การทำสวนยางพาราที่อาจเกี่ยวข้องกับการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งเป็นอุปสรรคภายใต้**กฎหมายสินค้าปลอดการตัดไม้ทำลายป่า** (EU Deforestation Regulation: EUDR) เช่นกัน อย่างไรก็ดี ปัจจุบันระบบการตรวจสอบย้อนกลับยางพารายังไม่ครอบคลุมเกษตรกรทั้งประเทศ ขณะที่เกษตรกรยังต้องปรับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องตาม**มาตรฐานการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน** เช่น Forest Stewardship Council (FSC) และ Program for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่สวนยางไทยยังไม่ได้รับการรับรองอีกจำนวนมาก ทั้งนี้คาดว่าผู้ประกอบการจะได้รับแรงกดดันจากคู่ค้ามากขึ้นเนื่องจาก**ผลิตภัณฑ์ยางพาราถูกใช้ในอุตสาหกรรมมูลค่าสูง ไม่ว่าจะเป็นยานยนต์หรือการแพทย์** ส่งผลให้ผู้ประกอบการยางต้องจัดเก็บข้อมูล เช่น ผลการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเป็นหลักฐานให้คู่ค้าหรือลูกค้า แม้ว่าธุรกิจของตนเองจะไม่ได้ค้าขายกับสหภาพยุโรปโดยตรงก็ตาม

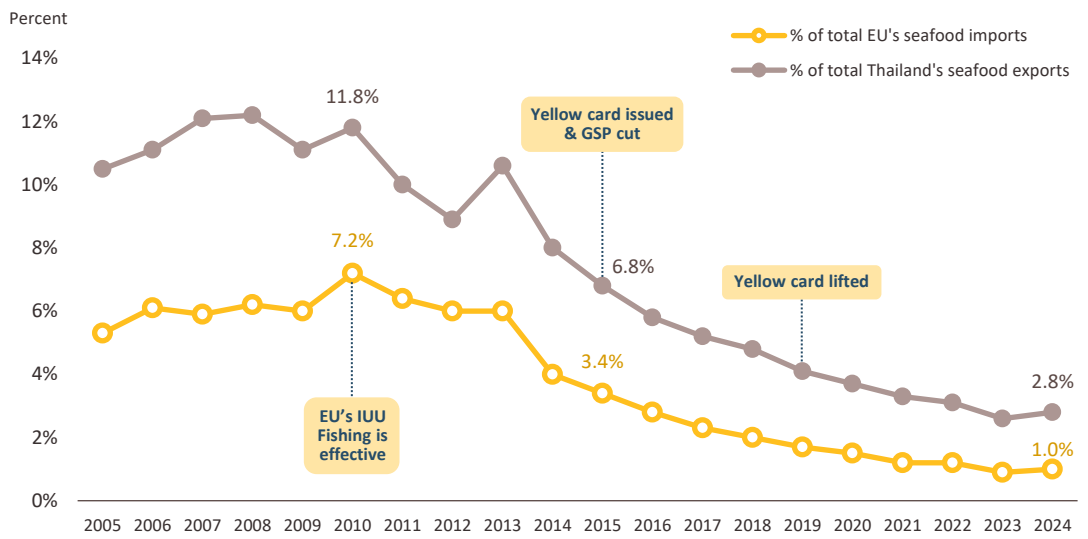
ผลิตภัณฑ์อาหาร อาหารทะเลแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ไทยมีการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก **โดยต้องเผชิญความท้าทายด้านความยั่งยืนตั้งแต่ในอุตสาหกรรมต้นน้ำหรือการทำประมง ไม่ว่าจะเป็นการทำประมงเกินขนาด ซึ่งกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่งทะเล หรือการเอาเปรียบแรงงานบนเรือประมงไทย** ประเด็นเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกเมื่อคู่ค้าให้

ความสำคัญกับความยั่งยืน โดยเฉพาะตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งเคยมีส่วนแบ่งมากกว่า 10% ของการส่งออกอาหารทะเลไทยในช่วงปี 2548-2553 ขณะที่ยุโรปเองก็พึ่งพาการนำเข้าจากไทยราว 5%-7% ในช่วงเดียวกัน **แต่การพึ่งพาการค้าระหว่างไทยกับสหภาพยุโรปเริ่มลดลงหลังจากปี 2553 ที่สหภาพยุโรปเริ่มใช้กฎหมายต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม** (Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing: IUU Fishing) โดยมีมาตรการคว่ำบาตรการนำเข้าอาหารทะเลจากประเทศที่มีปัญหาการทำประมงเกินขนาด และการใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม **ซึ่งต่อมาในปี 2558**[5/] **สหภาพยุโรปให้ใบเหลืองกับไทย** เพื่อเตือนว่าไทยยังจัดการปัญหา IUU Fishing ไม่ดีพอ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การค้าอาหารทะเลระหว่างกันหดตัวลงอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าการส่งออกของไทยและการนำเข้าของสหภาพยุโรปในสินค้าดังกล่าวกับทั้งโลกจะไม่ได้ลดลงก็ตาม (ภาพที่ 12)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไทยจะได้รับการปลดสถานะใบเหลืองในปี 2562 แต่สัดส่วนการค้าอาหารทะเลกลับยังไม่ฟื้นตัวตาม โดยในปี 2567 ตลาดสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งเพียง 2.8% ของการส่งออกไทยเท่านั้น ดังนั้น ปัญหา IUU Fishing จึงเป็นประเด็นที่ไทยต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่องเพราะอาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออก หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าห่วงโซ่อุปทานของอาหารทะเลสอดคล้องกับมาตรฐานความยั่งยืนที่สหภาพยุโรปกำหนด นอกจากสหภาพยุโรปแล้ว สหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดส่งออกอาหารทะเลอันดับ 1 ของไทย ก็มีมาตรการกำหนดให้ผู้นำเข้ารายงานข้อมูลการทำประมงตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา

ภาพที่ 12

การส่งออกอาหารทะเลแปรรูปของไทยไปยังสหภาพยุโรป

Source: International Trade Centre (ITC) and Krungsri Research
Note: Processed seafood is classified under two HS codes: HS 1604 (Processed Fish & Caviar, e.g., tuna) and HS 1605 (Processed Seafood, e.g., shrimp, crab, squid).

นอกจากอาหารทะเลแล้ว **เนื้อไก่แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปในปริมาณมาก** โดยมีมูลค่าส่งออก 344.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2567 หรือคิดเป็น 11.7% ของการส่งออกไก่แปรรูปทั้งหมดของไทย ทั้งนี้ธุรกิจอาจเผชิญความท้าทายในการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานย้อนไปถึงเกษตรกรผู้ทำฟาร์มไก่ในหลายพื้นที่ ขณะที่เกษตรกรรายย่อยเองจะมีภาระในการเก็บข้อมูลธุรกิจเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ธุรกิจขนาดใหญ่ของไทยอย่าง**เครือซีพี**มีการลงทุนจัดตั้งบริษัทในเบลเยียม เพื่อทำธุรกิจ**อาหารพร้อมรับประทาน** และลงทุนในโปแลนด์เพื่อทำธุรกิจอาหารทะเล ฟาร์มไก่เนื้อ โรงงานแปรรูปอาหาร และ**ธุรกิจอาหารสัตว์**[6/] ซึ่งธุรกิจเหล่านี้จะได้รับผลกระทบด้านการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานอย่างครอบคลุมมากขึ้นเช่นกัน

5/ ในปีเดียวกัน (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2558) สหภาพยุโรปยกเลิกสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preferences: GSP) ที่ให้กับไทย เนื่องจากไทยจัดเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางในระดับสูง (Upper Middle Income) แล้ว

6/ ธุรกิจอาหารสัตว์ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปในมูลค่าสูงพอๆ กับไก่แปรรูป

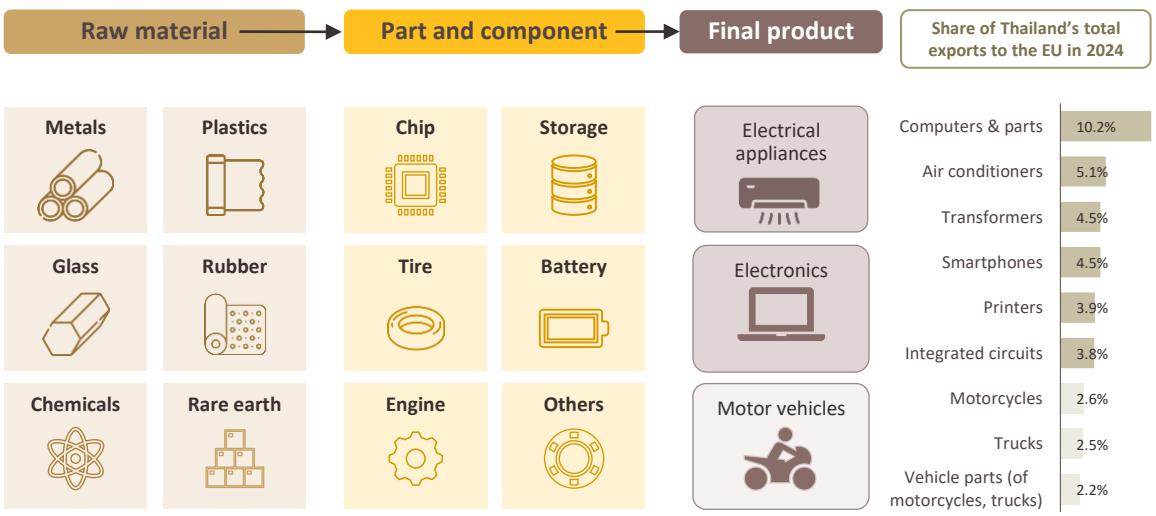
อุตสาหกรรมไฮเทค

สินค้าในอุตสาหกรรมไฮเทค อาทิ ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องจักร เป็นสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศ โดย**ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปสูงถึง** 13.9 **พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเกือบ** 60% **ของการส่งออกไปสหภาพยุโรปในปี** 2567[7/] อุตสาหกรรมไฮเทคของไทยมีลักษณะร่วมกันคือ **ไทยเป็นผู้เล่นในห่วงโซ่มูลค่าของโลก** (Global value chain) โดยใช้วัตถุดิบต่างๆ เช่น แร่ โลหะ พลาสติก ยาง และแก้ว ในการผลิตชิ้นส่วนขั้นกลาง ซึ่งบางรายการยังต้องพึ่งพาการนำเข้าจากต่างประเทศ จากนั้นจะเป็นการนำชิ้นส่วนย่อยหลายชิ้นมาประกอบเป็นสินค้าขั้นปลายที่มีมูลค่าสูงและสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโลก (ภาพที่ 13)

อุตสากรรมไฮเทคสร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากอุตสาหกรรมต้นน้ำที่พึ่งพาแร่หายาก (Rare earth) **และโลหะ** ซึ่งเป็นวัตถุดิบจำเป็นในการผลิตชิป อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์ **โดยการทำเหมืองแร่เหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการทำลายพื้นที่ป่าไม้ การปล่อยมลพิษและสารกัมมันตรังสี อีกทั้งอุตสาหกรรมไฮเทคยังก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์มหาศาล** ส่วน**ในด้านสิทธิมนุษยชน** อุตสาหกรรมไฮเทคอาจเผชิญประเด็นท้าทายด้านสภาพการจ้างงานอย่างไม่เป็นธรรมตั้งแต่การทำเหมืองแร่ ไปจนถึงในโรงงานประกอบสินค้าขั้นกลางและขั้นปลาย

ภาพที่ 13

ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมไฮเทคและการส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

Source: International Trade Centre (ITC) and Krungsri Research

เมื่อวิเคราะห์ผลกระทบรายสินค้าพบว่า**อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทยมีแนวโน้มได้รับผลกระทบมาก** เนื่องจากพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก โดยสหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับที่ 3 รองจากสหรัฐฯ และอาเซียน ซึ่งสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกไปยังสหภาพยุโรปสูง ได้แก่ **คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน** ซึ่งมีมูลค่าคิดเป็น 10.2% ของการส่งออกไปสหภาพยุโรปทั้งหมด โดยมาจากสินค้าสำคัญ อาทิ แล็ปท็อป อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล **สินค้าอิเล็กทรอนิกส์** เช่น เครื่องแปลงกระแสไฟฟ้า (Static converters) วงจรรวม (Integrated circuits: IC) โดยสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งตลาดถึง 22.4% และ 10.7% ตามลำดับ รวมถึง**เครื่องใช้ไฟฟ้า** โดยเฉพาะ**เครื่องปรับอากาศและเครื่องพิมพ์** ซึ่ง**พึ่งพาตลาดสหภาพยุโรป** 17.8% **และ** 28.0% **ตามลำดับ** ทั้งนี้ จะเห็นว่าสินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปลาย จึงมีภาระในการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานย้อนกลับสูง อีกทั้งการผลิตและประกอบสินค้าของไทยต้องอาศัยชิ้นส่วนและวัตถุดิบจากต่างประเทศ ส่งผลให้การจัดทำ Due Diligence ซับซ้อนยิ่งขึ้น

7/ มูลค่าการส่งออกสินค้าในหมวด HS 84 85 87

ในขณะที่**อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน**เป็นอุตสาหกรรมที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นแหล่งผลิตสินค้าส่งออกหลักของไทย โดย**สินค้าที่ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปมากที่สุดคือรถจักรยานยนต์** รองลงมาเป็นรถบรรทุก และชิ้นส่วนของรถทั้งสองประเภท ซึ่ง**ตลาดยุโรปมีส่วนแบ่งราว 1 ใน 4 ของการส่งออกจักรยานยนต์ทั้งหมดของไทย** ขณะที่การส่งออกชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์พึ่งพาตลาดดังกล่าวถึง 16.4% นอกจากธุรกิจยานยนต์ต้อง**ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อนจากซัพพลายเออร์ชิ้นส่วนหลายราย**แล้ว สินค้าสำคัญอย่าง**ยางรถก็มีความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและมีกฎหมายตรวจสอบย้อนกลับโดยเฉพาะ**ด้วย นอกจากนี้ธุรกิจยานยนต์ในยุโรปจะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ CSDDD มีผลบังคับใช้ เนื่องจากมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดและจำนวนพนักงานมาก (ภาพที่ 2) ดังนั้นผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมนี้อาจได้รับผลกระทบเป็นลำดับแรกๆ ซึ่งรวมถึงธุรกิจชิ้นส่วนยานยนต์ที่มี SMEs เป็นส่วนมาก

อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมไฮเทคสามารถ**บรรเทาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม**ได้หลากหลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เหล็กสีเขียว พลาสติกชีวภาพ การยืดอายุการใช้งานอุปกรณ์ไฟฟ้า การรีไซเคิลชิ้นส่วนสำคัญ เช่น แบตเตอรี่ การใช้พลังงานหมุนเวียน รวมถึงการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

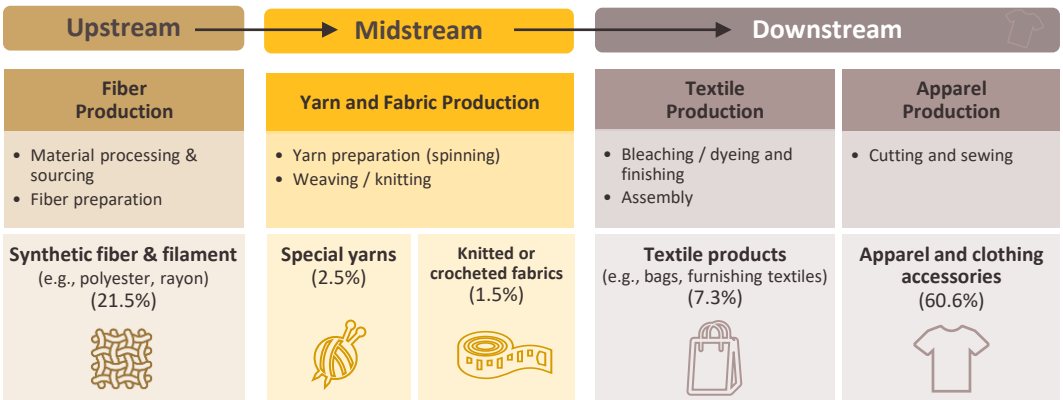
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

ห่วงโซ่อุปทานธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เริ่มจาก**อุตสาหกรรมต้นน้ำคือการผลิตเส้นใย** (Fiber) ทั้งเส้นใยธรรมชาติ เช่น ฝ้าย ไหม และขนสัตว์ รวมถึงเส้นใยสังเคราะห์จากปิโตรเคมี ขณะที่**อุตสาหกรรมกลางน้ำเป็นการผลิตเส้นด้าย** (Yarn) จากการปั่นเส้นใย **การผลิตผ้าผืน** (Fabric) จากเส้นด้ายหรือเส้นใย และท้ายที่สุดผ้าเหล่านี้จะนำมาตัดเย็บ ประกอบ และออกแบบเป็น**ผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอุตสาหกรรมปลายน้ำ** ซึ่งรวมไปถึงการค้าส่งและค้าปลีกด้วย (ภาพที่ 14)

สหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอันดับที่ 4 ของไทย รองจากอาเซียน สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ตามลำดับ โดย**ในปี 2567 ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรปทั้งสิ้น** 633 **ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็น** 10.1% **ของการส่งออกสิ่งทอทั้งหมด** ซึ่งมาจากการส่งออก**เสื้อผ้าสำเร็จรูป**มากถึง 60.6% นอกจากนี้ยังส่งออกเส้นใย โดยเฉพาะ**เส้นใยประดิษฐ์** อาทิ เส้นใยโพลีเอสเตอร์ เส้นใยเรยอน เส้นใยอะรามิด รวมถึงจากธรรมชาติ เช่น ขนแกะ และไหม

ภาพที่ 14

ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และการส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

Source: United Nations Environment Programme (UNEP), International Trade Centre (ITC), and Krungsri Research
Note: ( ) displays the share of Thailand's total textile and apparel exports to the EU in 2024

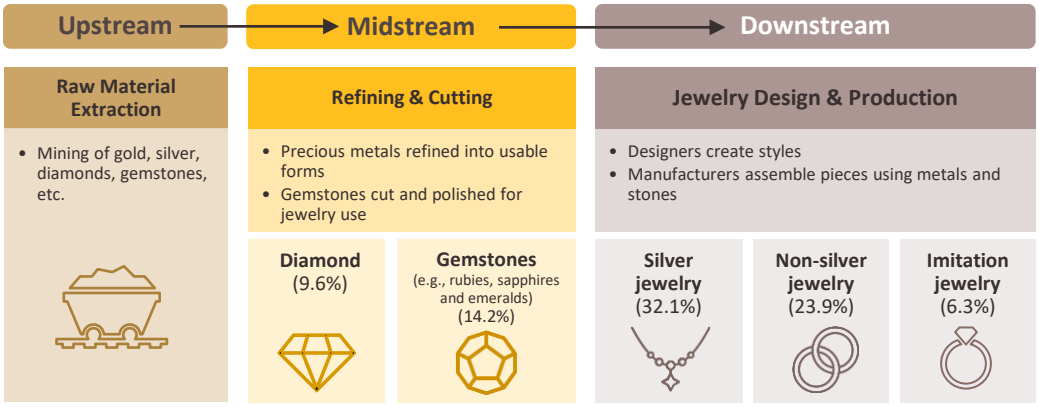
ธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเผชิญความท้าทายทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน โดยปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากการใช้น้ำและสารเคมีในขั้นตอนการฟอกขาว ย้อมสีเส้นด้ายและผ้า[8/] การผลิตสิ่งทอในปริมาณมากหรือ**ธุรกิจฟาสต์แฟชั่น** (Fast Fashion) **จึงส่งผลให้เกิดขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ** นอกจากนี้ธุรกิจสิ่งทอยังเป็น**อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น** (Labor intensive) **จึงมักเผชิญข้อเรียกร้องด้านมาตรฐานแรงงาน** โดยข้อมูลจาก Ethical Fashion Report 2024[9/] เผยว่าแรงงานในธุรกิจแฟชั่นบางแห่งทำงานมากถึง 75 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ขณะที่บริษัทแฟชั่นเกือบ 9 ใน 10 รายไม่ได้จ่ายค่าจ้างที่เหมาะกับการดำรงชีพ (Living wage) ดังนั้น เมื่อ CSDDD เริ่มมีผลในทางปฏิบัติ ธุรกิจที่เป็นคู่ค้าในห่วงโซ่อุปทานของแบรนด์เสื้อผ้ายุโรป เช่น ซาร่า (Zara) ของสเปน พูม่า (Puma) และอาดิดาส (Adidas) ของเยอรมนี รวมถึงแบรนด์สัญชาติอื่นที่จำหน่ายทั่วโลกอาจได้รับผลกระทบด้านการตรวจสอบความยั่งยืนของธุรกิจด้วย

อัญมณีและเครื่องประดับ

อัญมณีและเครื่องประดับเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทยมาอย่างยาวนาน โดยผลผลิตเกินกว่า 80% ถูกใช้เพื่อการส่งออก ซึ่งกระบวนการผลิตประกอบด้วย**อุตสาหกรรมต้นน้ำคือการทำเหมืองแร่โลหะและแร่อัญมณี** แต่ผลผลิตจากเหมืองในประเทศยังไม่เพียงพอ ส่งผลให้ไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและโลหะมีค่า เช่น เพชร พลอยสี ทองคำ และเงิน จากแหล่งนำเข้าสำคัญ อาทิ ฮ่องกง สวิตเซอร์แลนด์ จีน และอินเดีย จากนั้นแร่และโลหะที่ได้จะเข้าสู่**อุตสาหกรรมกลางน้ำ เช่น การเจียระไนเพชรและพลอย** ซึ่งต้องใช้เทคโนโลยีร่วมกับช่างฝีมือทักษะสูง ส่วน**อุตสาหกรรมปลายน้ำ ได้แก่ การออกแบบและผลิตเครื่องประดับ** รวมไปถึงการขนส่ง การค้า และการประกันภัย

ภาพที่ 15

ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ และการส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

Source: Gem and Jewelry Institute of Thailand (GIT), International Trade Centre (ITC), and Krungsri Research
Note: ( ) displays the share of Thailand's total jewelry exports to the EU in 2024

สหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับอันดับที่ 5 ของไทย รองจาก อาเซียน สวิตเซอร์แลนด์ ฮ่องกง และสหรัฐฯ ตามลำดับ โดยสหภาพยุโรป**มีส่วนแบ่งตลาดราว** 8.7% **คิดเป็นมูลค่าการส่งออก** 1.6 **พันล้านดอลลาร์สหรัฐ** ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสินค้าเครื่องประดับ โดยเฉพาะ**เครื่องประดับเงิน** ที่มูลค่าการส่งออกสูงที่สุดราว 1 ใน 3 ของการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับไปสหภาพยุโรป และยุโรปยังมีส่วนแบ่งตลาดถึง 26.9% ของการส่งออกไปทั่วโลก รองลงมาคือ**เครื่องประดับทองและแพลทินัม** ในขณะเดียวกันไทยก็ส่งออก**สินค้ากลางน้ำ**อย่าง**เพชร และพลอยเจียระไน (ทับทิม แซปไฟร์ และมรกต)** ไปยังตลาดยุโรปในสัดส่วนสูง โดยพึ่งพาตลาดสหภาพยุโรปราว 10%

8/ ที่มา: Bangkokbiznews, https://www.bangkokbiznews.com/environment/1142007

9/ Ethical Fashion Report 2024 จัดทำโดย Baptist World Aid Australia ด้วยการประเมินบริษัทแฟชั่น 120 แห่ง ในด้านความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและแรงงานตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ที่มา: Read The Ethical Fashion Report - Baptist World Aid)

ดังนั้น คาดว่าผู้ส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับจะได้รับผลกระทบจากการ**ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานที่ยาวและซับซ้อน**[10/] โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขั้นต้นจากการทำเหมืองแร่ที่ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน นอกจากนี้**ธุรกิจจะได้รับแรงกดดันให้ยกระดับการผลิตอัญมณีและเครื่องประดับตามมาตรฐานสากล**ขององค์กรต่างๆ เช่น Responsible Jewellery Council (RJC) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่กำหนดมาตรฐานและออกใบรับรองตามหลักการ 4 ด้าน ได้แก่ จริยธรรมทางธุรกิจ สิทธิมนุษยชนและแรงงาน การจัดการสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน[11/]

นอกจากอุตสาหกรรมข้างต้นแล้ว **อุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ที่มีโอกาสได้รับผลกระทบ** ได้แก่ **อุตสาหกรรมโลหะ** เช่น **ดีบุกนิกเกิล** โดยแม้ไม่ได้มีมูลค่าการส่งออกไปยังสหภาพยุโรปมาก แต่ไทยพึ่งพาตลาดสหภาพยุโรปสูง โดยเฉพาะดีบุกที่กว่า 1 ใน 4 ของสินค้าไทยถูกส่งไปยังสหภาพยุโรป ซึ่งอุตสาหกรรมเหมืองแร่โลหะเหล่านี้สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก **อุตสาหกรรมเลนส์แว่นตา ซึ่งไทยเป็นผู้ส่งออกเลนส์แว่นตาอันดับ 2 ของโลก รองจากจีน และผู้ผลิตแว่นตาชั้นนำของโลกอยู่ที่สหภาพยุโรป**[12/] ทำให้ตลาดยุโรปมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะเลนส์พลาสติกซึ่งไทยส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรปถึง 41.6% ทั้งนี้ธุรกิจเลนส์แว่นตาสามารถยกระดับความยั่งยืนได้ด้วยการใช้วัสดุหลักอย่างพลาสติกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น

ภาคบริการ

การค้าส่งและค้าปลีก ผู้ประกอบการไทยเข้าไปลงทุนในธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในสหภาพยุโรปอย่างต่อเนื่อง สะท้อนจากในปี 2562-2567 มูลค่าการลงทุนโดยตรงสุทธิ (Netflow) ในสาขาดังกล่าวเติบโตเฉลี่ยสูงถึง 37.3% ต่อปี และในปี 2567 มีมูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้นสุทธิถึง 534.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสูงที่สุดในทุกประเภทธุรกิจ โดยธุรกิจไทยที่เป็นผู้นำในตลาดค้าปลีกยุโรปคือ**กลุ่มเซ็นทรัล**[13/] ซึ่งขยายธุรกิจห้างสรรพสินค้าอย่างต่อเนื่องในประเทศเยอรมนี เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ และอิตาลี **ด้วยเหตุนี้ธุรกิจค้าปลีกจึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่จะได้รับผลกระทบมากจากการตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานค่อนข้างลึก ซึ่งอาจย้อนไปถึงต้นทางการผลิตในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ก่อนจะมาเป็นสินค้าสินค้าอุปโภคบริโภคสำเร็จรูปที่วางขายในร้านค้า** ซึ่งสินค้าหลากหลายชนิดล้วนมีข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การตรวจสอบย้อนกลับจึงมีความท้าทายมาก

การท่องเที่ยวและโรงแรม แม้ธุรกิจโรงแรมไทยจะไม่ได้เข้าไปลงทุนโดยตรงในสหภาพยุโรปมาก แต่**มีแนวโน้มได้รับผลกระทางอ้อมจาก CSDDD เนื่องจากโรงแรมไทยจำนวนมากขายห้องพักผ่านแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวของบริษัทสัญชาติเนเธอร์แลนด์ อาทิ** Booking.com ซึ่งอาจกำหนดให้โรงแรมทั่วโลกต้องดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนเพื่อให้ห่วงโซ่อุปทานของแพลตฟอร์มสร้างผลกระทบน้อยที่สุด จึงเป็นความท้าทายของ**โรงแรมไทยที่ยังคงปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากกว่าค่าเฉลี่ยโลก** ซึ่งเป็นผลจากการใช้พลังงานหมุนเวียนน้อยกว่าประเทศฝั่งตะวันตก โดยข้อมูลจาก Cornell Hotel Sustainability Benchmarking Index ปี 2567 พบว่าโรงแรมในไทยมีคาร์บอนฟุตพริ้นท์อยู่ที่ 0.061 ตันต่อห้องที่เข้าพัก (tCO_2e/Occupied Room) สูงกว่าระดับเฉลี่ยของโลกที่ 0.026 tCO_2e นอกจากนี้แพลตฟอร์มของยุโรปอาจกำหนดให้**โรงแรมต้องผ่านมาตรฐานความยั่งยืนในระดับสากล** เช่น EarthCheck, Green Globe และ Travelife แต่ปัจจุบันโรงแรมในไทยที่ได้รับรองมาตรฐานเหล่านี้ยังกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มโรงแรมขนาดใหญ่ในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก ทั้งนี้ **ในอนาคตธุรกิจโรงแรมจะได้รับแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น**จากผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สะท้อนจากผลสำรวจของ Booking.com ในปี 2567 ที่พบว่านักท่องเที่ยว 3 ใน 4 ต้องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้นภายในอีก 1 ปีข้างหน้า[14/]

10/ ที่มา: GIT Information Center, https://www.thaitextile.org/th/insign/detail.2346.1.0.html

11/ ที่มา: imode, https://www.imode.co.th/what-is-rjc-responsible-jewellery-council/

12/ ที่มา: Longtunman, Thai Optical Group บริษัทไทย ผู้ผลิตเลนส์แว่นตาระดับโลก

13/ กลุ่มบริษัทเซ็นทรัล แสดงเจตจำนงในการกำกับดูแลตลอดห่วงโซ่อุปทานให้สอดคล้องตามหลักการสากลด้านสิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการต่อต้านคอร์รัปชัน โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิก UN Global Compact และนำเกณฑ์ของสหภาพยุโรป เช่น European Sustainability Reporting Standards (ESRS) มาประเมินผลกระทบและความเสี่ยงของธุรกิจ (ที่มา: One Report CPN, cpn-one-report-2024-th-v2)

14/ อ่านเพิ่มเติมเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องได้ที่ Sustainable Tourism จับตาการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ใส่ใจความยั่งยืน

ภาพที่ 16

สรุปผลกระทบของ CSDDD และความท้าทายรายอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	การค้า/การลงทุนกับสหภาพยุโรป และผลกระทบ	ความท้าทาย
ยางพารา	มูลค่าการส่งออกสูง (1.8 พันล้าน USD) โดยเฉพาะยางรถยนต์ ถุงมือยาง และยางพาราแปรรูป ซึ่งไทยและยุโรปพึ่งพากันสูง	• การทำสวนยางพาราอาจเกี่ยวข้องกับการตัดไม้ทำลายป่า • เกษตรกรยังอยู่ในช่วงปรับตัวให้พร้อมกับกฎหมายความยั่งยืนหลายฉบับ รวมถึง EUDR
อาหาร	มูลค่าการส่งออกค่อนข้างสูง เช่น เนื้อไก่แปรรูป (345 ล้าน USD) ส่วนอาหารทะเลแปรรูป ไทยเน้นผลิตเพื่อส่งออก แต่ตลาดสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งลดลงเรื่อยๆ	• เกษตรกร/ชาวประมงเผชิญความท้าทายในการเก็บข้อมูล • ไทยเคยได้ใบเหลืองจากสหภาพยุโรปในประเด็นการทำประมงเกินขนาดและใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม (IUU)
อิเล็กทรอนิกส์	มูลค่าการส่งออกสูง เกิน 50% ของการส่งออกรวม สินค้าสำคัญคือคอมพิวเตอร์ เครื่องปรับอากาศ และอิเล็กทรอนิกส์	• ไทยอยู่ในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global value chain) นำเข้าวัสดุและชิ้นส่วนจากต่างประเทศ • การทำเหมืองแร่และโลหะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ยานยนต์	มูลค่าส่งออกสูง (1.9 พันล้าน USD) โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ที่สหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งตลาดถึง 25%	• ไทยอยู่ในห่วงโซ่มูลค่าโลก ชิ้นส่วนสำคัญอย่างยางล้อมีกฎหมาย EUDR บังคับด้วย • อุตสาหรรมชิ้นส่วนยานยนต์มี SMEs จำนวนมาก
สิ่งทอ	มูลค่าการส่งออกสูง (633 ล้าน USD) สหภาพยุโรปเป็นตลาดสำคัญอันดับที่ 4 โดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูปและเส้นใยประดิษฐ์	• ข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้น้ำ สารเคมี และขยะ • ใช้แรงงานเข้มข้น มีข้อเรียกร้องด้านมาตรฐานแรงงานและการใช้แรงงานบังคับ
อัญมณี	ไทยพึ่งพาการส่งออกสูง และสหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 5 ของไทย ด้วยมูลค่าส่งออก 1.6 พันล้าน USD โดยเฉพาะเครื่องประดับเงิน	• ไทยอาศัยการนำเข้าวัตถุดิบมาประกอบ ทำให้การตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานยากขึ้น • การทำเหมืองแร่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน
ค้าปลีก	มูลค่าการลงทุนในสหภาพยุโรปสูง โดยมีการลงทุนสุทธิเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 37.3% ต่อปี (2562-2567)	• ต้องตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานย้อนกลับไปยังการผลิตสินค้าหลากหลายประเภท
โรงแรม	ได้รับผลกระทบทางอ้อมเนื่องจากอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของบริษัทแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวสัญชาติยุโรป	• โรงแรมไทยปล่อยคาร์บอนมากกว่าค่าเฉลี่ยโลก • การรับรองมาตรฐานโรงแรมสีเขียวในระดับสากล

Source: Krungsri Research

มุมมองวิจัยกรุงศรี: ไทยควรรับมืออย่างไรกับกติกาด้านความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทาน

กฎหมายตรวจสอบความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานสร้างความท้าทายแก่ภาคธุรกิจทั่วโลก เพราะกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้บริษัทในสหภาพยุโรปต้องมีความยั่งยืนเท่านั้น แต่ซัพพลายเออร์หรือคู่ค้าของบริษัทนั้นๆ ก็ต้องยั่งยืนด้วย อย่างไรก็ดี ผลสำรวจโดย EQS Group และ University of Applied Sciences Ansbach พบว่า**ธุรกิจส่วนใหญ่ในสหภาพยุโรปยังมีข้อกังวลในด้านความยั่งยืนของคู่ค้า** โดย 55% ของบริษัทที่สำรวจคิดว่าคู่ค้าในห่วงโซ่อุปทานของตนมีความเสี่ยงด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมในระดับสูงถึงสูงมาก[15/] ด้วยเหตุนี้บริษัทที่อยู่ในขอบเขต CSDDD มีแนวโน้มส่งแรงกดดันมายังพันธมิตรทางธุรกิจในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งรวมถึงธุรกิจไทยที่มีการส่งออกและการลงทุนไปยังสหภาพยุโรป ด้วย **วิจัยกรุงศรีมองว่าธุรกิจไทยในฐานะที่เป็นคู่ค้าของสหภาพยุโรปและเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่มูลค่าโลก ควรเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับกฎหมายห่วงโซ่อุปทานที่ทวีความเข้มงวดและท้าทายขึ้นเรื่อยๆ ด้วยแนวทาง** 4C (Collect-Check-Change-Capture) ดังนี้

- Collect: **เก็บรวบรวมข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม** จากกระบวนการดำเนินงานภายในบริษัทเอง (Own operations) รวมทั้งจากคู่ค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ตัวอย่างข้อมูลสำคัญ เช่น การใช้ที่ดิน การใช้พลังงาน คาร์บอนฟุตพริ้นท์ การจัดการขยะ จำนวนชั่วโมงการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และรายชื่อซัพพลายเออร์ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยข้อมูลเหล่านี้มีแนวโน้มกลายเป็นสิ่งที่คู่ค้าร้องขอมากขึ้นทั่วโลก ไม่ใช่เพียงแต่คู่ค้าสหภาพยุโรป ดังนั้นธุรกิจจึงควรลงทุนพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่เนิ่นๆ

- Check: **ตรวจสอบความยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน** เพื่อประเมินความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้เสีย อาทิ เกษตรกร พนักงาน ผู้บริโภค ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ธุรกิจแต่ละประเภทเผชิญความเสี่ยงแตกต่างกันในแต่ละกิจกรรมของห่วงโซ่มูลค่า เช่น ภาคเกษตรกรรมและเหมืองแร่ซึ่งเป็นที่มาของวัตถุดิบในหลายอุตสาหกรรมมีความเสี่ยงที่จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น ขณะที่อุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นมักมีความเสี่ยงด้านการใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นธุรกิจควรระบุจุดที่มีความเสี่ยงสูงในห่วงโซ่อุปทาน อันจะนำไปสู่การบรรเทาและกำจัดความเสี่ยงได้

- Change: **ปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจให้มีความยั่งยืนสอดคล้องกับมาตรฐานสากล** โดยในด้านสิทธิมนุษยชนและแรงงาน ธุรกิจควรขึ้นทะเบียนลูกจ้างตามกฎหมาย กำหนดชั่วโมงการทำงาน ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่เหมาะสม ไม่ใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับ ไม่เลือกปฏิบัติต่อแรงงาน เป็นต้น ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการอาจเพิ่มการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เหล็กสีเขียว พลาสติกชีวภาพ ใช้พลังงานสะอาด เลือกพันธมิตรทางธุรกิจที่ใส่ใจความยั่งยืน รวมทั้งขอรับรองมาตรฐานความยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับ นอกจากนี้ บริษัทควรจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจสีเขียว (Transition plan) และตั้งเป้าหมายความยั่งยืนเพื่อแสดงความมุ่งมั่นไปสู่ Net Zero ด้วย

- Capture: **จับโอกาสทางการค้าการลงทุน** ทั้งในตลาดสหภาพยุโรปและตลาดอื่นๆ โดยหากธุรกิจไทยเตรียมพร้อมและจัดการห่วงโซ่อุปทานได้อย่างยั่งยืน จะสามารถรักษาหรือขยายส่วนแบ่งตลาดในสหภาพยุโรปได้ โดยเฉพาะในสาขาที่ไทยมีศักยภาพ เช่น เกษตรกรรมและอาหาร อุตสาหกรรมไฮเทค และเครื่องประดับ อย่างไรก็ดี ด้วยภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงเร็ว ธุรกิจที่อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน อาจพิจารณาลดการพึ่งพาตลาดใดตลาดหนึ่งรวมถึงสหภาพยุโรป และหันมาให้ความสำคัญกับคู่ค้าอื่นโดยเฉพาะอาเซียนไปพร้อมๆ กัน

15/ ที่มา: Maya Derrick (Sustainability Magazine), EU Firms Rush to Meet New CSDDD Sustainability Standards | Sustainability Magazine

หากมองในภาพที่ใหญ่ขึ้น การปรับตัวของภาคธุรกิจจำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมๆ กับการขับเคลื่อนนโยบายระดับประเทศ ด้วย **โดยภาครัฐควรผลักดันนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงานของไทย** ไม่ว่าจะเป็นการเร่งรัดกฎหมายด้าน Climate Change ในประเทศ ซึ่งจะสนับสนุนให้ภาคธุรกิจจริงกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน หรือการยกระดับการเป็นภาคีอนุสัญญาด้านแรงงานของ ILO ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเจรจาความตกลงการค้าเสรีกับคู่ค้าที่ใส่ใจความยั่งยืนอย่างสหภาพยุโรปด้วย[16/] นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการ**ช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อย**ที่อาจได้รับผลกระทบเนื่องจากอยู่ในห่วงโซ่อุปทานเช่นกัน **ท้ายที่สุด ด้วยการทำงานแบบคู่ขนานกันระหว่างผู้ดำเนินนโยบายและภาคธุรกิจ บวกกับแรงสนับสนุนจากภาคการเงินเพื่อความยั่งยืน จะช่วยให้ไทยสามารถรับมือกับกติกาการค้าในโลกยุคใหม่ที่ผนวกประเด็นความยั่งยืนไว้อย่างแนบแน่นได้**

16/ สหภาพยุโรปอาจใช้เวทีการเจรจา FTA ไทยและสหภาพยุโรป เรียกร้องให้ไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาหลักของ ILO (ที่มา: The Momentum, https://themomentum.co/report-european-parliament-fta-negotiate-thai-to-reform-its-laws/)

References

Baker McKenzie. (2024). “European Union: The new Corporate Sustainability Due Diligence Directive what does it mean for companies?” Retrieved from https://www.bakermckenzie.com/en/insight/publications/2024/01/corporate-sustainability-due-diligence-directive

Chambers and Partners. (2025). “EU Simplification Package - CSRD, CSDDD and CBAM under revision.” Retrieved from https://chambers.com/articles/eu-simplification-package-csrd-csddd-and-cbam-under-revision.

ERM. (2024). “Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD).” Retrieved from https://www.erm.com/globalassets/insights/documents/erm-policy-alert-csddd-april-2024.pdf

European Commission. (2025). “Commission simplifies rules on sustainability and EU investments, delivering over €6 billion in administrative relief.” Retrieved from https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-simplifies-rules-sustainability-and-eu-investments-delivering-over-eu6-billion_en

European Parliament, Council of the European Union. (2024). “Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859 (Text with EEA relevance).” Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj/eng

Gem and Jewelry Information Center. (2025). “Thailand’s Gem and Jewelry Export Situation from January to December 2024.” Retrieved from https://infocenter.git.or.th/storage/files/kXqG08Euv2FLwlumvHsFkerkkBHculEwk6COuXtW.pdf

KResearch. (2018). “How is Thai Fisheries Adapting? Under the Conditions of IUU Fishing.” Retrieved from https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Documents/Thai-Fisheries_IUU-Fishing.pdf

Warudom Paenduang and Wannisa Uthaisean. (2024). “What is CSDDD and Why Should the Rubber Industry Start Paying Attention to It?” Rubber Journal, Vol. 45, No. 4, July – September 2024.

TradeBeyond. “The List of Global Supply Chain Due Diligence Laws Keeps Growing.” Retrieved from https://tradebeyond.com/the-list-of-global-supply-chain-due-diligence-laws-keeps-growing/

วิจัยกรุงศรี

ดร.พิมพ์นารา หิรัญกสิ

ผู้บริหารสายงานวิจัยและหัวหน้าทีมวิจัยเศรษฐกิจ

ทีมวิจัยเศรษฐกิจ

สุจิต ชัยวิชญชาติ

ผู้บริหารทีมวิจัยเศรษฐกิจมหภาค

วนิชา ดิเรกอุดมศักดิ์

นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส

จุไรลักษณ์ พลศรี

นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส (พยากรณ์ตัวเลขเศรษฐกิจ)

ปิยะวดี จิระศิริสุวรรณ

นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส

ทรรศิน กลิ่นถนอม

นักเศรษฐศาสตร์อาวุโส

กฤตพร ศิริใจชิงกุล

นักเศรษฐศาสตร์

ศุภสิน อิทธิพัทธ์วงศ์

นักเศรษฐศาสตร์

ทีมวิเคราะห์และพัฒนางานวิจัย

ดร.พิมพ์นารา หิรัญกสิ

รักษาการผู้บริหารทีมวิเคราะห์และพัฒนางานวิจัย

ณธัญอร รัตนาธรรมวัฒน์

นักวิจัยอาวุโส

นฤชยา สาตแฟง

นักวิจัย

ปริญญา มิ่งสกุล

นักวิจัย

ชณัฐฐา ธาระรส

นักวิจัย

ทีมวิจัยอุตสาหกรรม

ธเนศ มหัทธนาลัย

ผู้บริหารทีมวิจัยอุตสาหกรรม

พูลสุข นิลกิจศรานนท์

นักวิเคราะห์อาวุโส (Healthcare, Mobile Operators)

ปิยะนุช สถาพงศ์ภักดี

นักวิเคราะห์อาวุโส (Transport & Logistics)

เตียร เทียมศักดิ์

นักวิเคราะห์อาวุโส (Energy, Petrochemicals)

ชัยวัช โชวเจริญสุข

นักวิเคราะห์อาวุโส (Agriculture)

นรินทร์ ตันไพบูลย์

นักวิเคราะห์อาวุโส (Power Generation, Modern Trade, Chemicals, Medical Devices)

พุทธชาด ลุนคำ

นักวิเคราะห์อาวุโส (Construction Contractors, Construction Materials, Hotels, Industrial Estate)

พัชรา กลิ่นชวนชื่น

นักวิเคราะห์อาวุโส (Real Estate)

ประพันธ์ ลีน้อย

นักวิเคราะห์ (ESG)

ศุภวัฒน์ โชคสวัสดิ์ไพศาล

นักวิเคราะห์ (Automobile, Electronics & Electrical Appliances)

รพีภูมิ ลาภมาก

นักวิเคราะห์ (Agriculture, Food & Beverages)

ทีมบริหารระบบข้อมูลวิจัย

ธมณ เสริญสุขสกุล

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูล

เชิดศักดิ์ ศรีชัยตัน

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูล

วงศกร แก้วอุดทัง

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูล